

NS wandeling Broek en Donk, variant

In de loop van de jaren zijn er NS-wandeltochten bijgekomen, maar ook (geruisloos) verdwenen. Een regelmaat die niet altijd afgedwongen werd door de asfaltering van het landschap. De afgedankte wandelingen zijn vaak nog prima te lopen. Ze hebben dan ook een plek gevonden op Wandelzoekpagina.

De routebeschrijving is niet altijd meer kloppend: de markering wordt niet meer onderhouden en herkenbare punten zijn wellicht verdwenen. Ook de informatie over bus en trein, openingstijden van horeca en adressen van organisaties kloppen wellicht niet meer. De beschrijving is namelijk letterlijk overgenomen.

Wandelzoekpagina, Wandelnet noch NS zijn verantwoordelijk voor de juistheid van de routebeschrijving.

Veel wandelplezier.

Inleiding

In samenwerking met de Nederlandse Spoorwegen heeft de Stichting Lange-Afstand-Wandelpad (LAW) een serie wandeltochten van station naar station samengesteld. Deze Rail Idee Wandeltochten volgen een gedeelte van een Lange-Afstand-Wandelpad (LAW). De route Broek en Donk voert vanaf 's-Hertogenbosch door het stroomdal van de Dommel en is 17 km lang. U kunt de route eventueel na 10 en na 13 km afbreken en met de bus naar 's-Hertogenbosch gaan. Ook heeft u de mogelijkheid om terug te lopen naar station 's-Hertogenbosch. De route volgt voor een deel de LAW 5-2 (Brabants Kempen- en Vennenpad; Nivon), LAW 4-3 (Vierstromenpad; Nivon) en de LAW 703 (Peellandpad; SLAW). Ook loopt een deel van de route parallel aan de 23 km lange Broek- en Donk-wandelroute die door het Stadsgewest 's-Hertogenbosch is uitgezet (gele markeringen). U wandelt vooral over particulier terrein. Gedraag u als gast: gebruik alleen de aangegeven route, laat het vee met rust en voer de dieren niet. Het is verboden op deze tocht een hond mee te nemen. Maak geen onnodig lawaai en laat geen afval achter!

Openbaar vervoer tussen station en wandeltocht

Vanaf station Rosmalen vertrekt de trein naar 's Hertogenbosch ieder uur om '18 en '51. Op zondag alleen om '18. Voor de 10 km-variant gaat u bij de Poeldonk met de BBA-lijn 156 (ieder uur om '04) terug naar 's-Hertogenbosch, voor de 13 km-variant bij café de Fuik met BBA-lijn 158 (om '27 en '57). Bel voor meer informatie met OV Reisinformatie, 0900-9292 (50 ct per minuut).

Meer informatie

Op deze wandeling maakt u kennis met een stukje Lange-Afstand-Wandelpad (LAW). In ons land zijn circa dertig LAW's, in lengte variërend van 80 tot 400 km, beschreven en gemarkeerd. Alle activiteiten op het gebied van LAW's in Nederland worden gecoördineerd door de Stichting Lange-Afstand-Wandelpaden. Binnen deze stichting werken acht organisaties samen, waaronder het Nivon, verantwoordelijk voor het Heuvelrugpad. Het Nivon is een culturele organisatie, werkzaam op

allerlei terreinen van de samenleving, zoals recreatie en milieu. Een informatiefolder van het Nivon is verkrijgbaar bij Centraal Bureau Nivon, Nieuwe Herengracht 119, 1011 SB Amsterdam. Voor informatie over de geel gemarkeerde route van het Stadsgewest 's-Hertogenbosch kunt u terecht bij de VVV van 's-Hertogenbosch. Wilt u meer informatie over LAW's, of heeft u opmerkingen over deze wandeltocht, schrijft u dan naar Stichting LAW, Postbus 846, 3800 AV Amersfoort.

Rail Idee Wandeltochten

De serie wandeltochten bestaat uit ruim 40 wandelingen verspreid over heel Nederland. Hierin zijn met ingang van 1994 ook vier tweedaagse wandeltochten opgenomen. De onderstaande lijst geeft een indruk van de mogelijkheden in het zuid-westen van het land, wijzigingen voorbehouden. Meer informatie over deze en andere wandelingen vindt u in 'Er-op-uit!', verkrijgbaar aan het NS-loket.

wandeltocht	beginstation	afstand
13 Wanenberg	Sittard	12 km
16 Landgoed Geijsteren	Venray	16 km
22 Tongelreep	Eindhoven	15 km
24 Mergelland	Maastricht	12,5 km
25 Savelsbos	Maastricht	14 of 22 km
29 Loonse en Drunense Duinen	Den Bosch	12 of 20 km
32 Kampina	Boxtel	16 km
36 De Krang	Weert	21 km
T5 't Zand	Breda	17 + 17 km

Café-restaurants onderweg

De stationsrestauratie in 's-Hertogenbosch is iedere dag geopend. Na 10 km komt u langs herberg 'De Poeling' (op woensdag gesloten) en na 13 km passeert u café 'De Fuik' (op dinsdag gesloten). Het centrum van Rosmalen bevindt zich ten noorden van het station. Hier kunt u op talloze plaatsen terecht.

Routebeschrijving

De beschrijving van de route is in kleinere stukken opgedeeld. Deze stukjes worden met wit-rode blokjes aangegeven. Tussen de routebeschrijving door leest u extra informatie over bezienswaardigheden, natuur en landschap. Deze informatie is cursief gedrukt en wordt met nummers aangegeven. De nummers in de tekst vindt u terug op het kaartje.

Markering van de route

Vanaf station 's-Hertogenbosch volgt u de wit-rode NS-markeringen. Vanaf het Bossche Broek volgt u de wit-rode markeringen van de LAW's. U zult zo nu en dan ook gele markeringsstekens tegenkomen van de Stadsgewestrouten. De laatste 2,5 km van de route is weer gemarkeerd met de NS-tekens. U treft de markeringen (9 x 7 cm) aan op hekwerken, verkeersborden, (markeer)paaltjes en soms bomen. De stukken waar u niet een LAW volgt, zijn wit-rood met NS-logo gemarkeerd. Er is met name op die punten gemarkeerd waar twijfel over de juiste route zou kunnen

ontstaan: bij of vlak na splitsingen. Waar routebeschrijving en markering verschillen, blijft u zoveel mogelijk de markering volgen. Veranderingen in het terrein worden op deze manier ondervangen.

De markering is op de volgende wijze aangebracht:

De route

Verkeerde richting

Er volgt een richtingsverandering

Beschrijving van de wandelroute

U verlaat het station via de noodvoorzieningen en gaat bij de fietsenrekken rechtsaf. Vanaf ANWB-wegwijzer 2021/3 loopt u aan de rechterkant van de Stationsweg rechtdoor in de richting van het centrum en kruist de Oranje Nassaulaan. Over de brug rechtdoor, Sint Janssingel oversteken en aan het eind rechtsaf, Hoge Steenweg richting Markt. Tegenover de HEMA op het plein met de bocht mee naar links. Aan het eind van de Markt ter hoogte van C&A rechtdoor, Hinthamerstraat. Na 200 meter rechtsaf, Torenstraat richting Sint-Janskathedraal.

(1) Omstreeks 1184 stichtte Godfried III, hertog van Brabant, een jachtslot in een bos bij de samenvloeiing van de Dommel en de Aa in de Dieze. Zijn zoon, hertog Hendrik I, stichtte eind 12e eeuw hier 's-Hertogenbosch. Hij had behoefte aan een militaire grensvesting als bolwerk tegen Holland en Gelre, en aan een nieuw marktcentrum. De marktlocatie bleek goed gekozen, de stad groeide snel. De grootste bloeiperiode was in de 14e en 15e eeuw als gevolg van de wol- en lakenhandel. In de 16e eeuw keerde het tij, De stad werd menigmaal slachtoffer van haar strategische ligging. De driehoekige Markt ligt op de donk en is van oudsher het centrum. Aan de Markt staat het adellijk huis 'De Moriaan' uit het begin van de 13e eeuw. Het meest opvallende gebouw in 's-Hertogenbosch is toch de Sint-Janskathedraal. 's-Hertogenbosch bleek een grote aantrekkingskracht te hebben op kerkelijke instellingen. De bouw van de Sint Jan duurde van 1330 tot 1550. De Sint Jan gaat door voor het mooiste voorbeeld van de Brabantse flamboyante gotiek. De kerk is dagelijks te bezichtigen.

Pal na de kathedraal gaat u linksaf over een klinkerweg en voor de kolossale deuren van de Sint Jan rechtsaf, Parade. Bij het Theater aan de Parade rechtdoor. De weg heet verderop Triniteitsstraat. Aan het eind linksaf en bij de voetgangersoversteekplaats naar rechts en direct weer linksaf, bij de

volgende oversteekplaats de Zuidwal kruisen. Rechtdoor en na 20 meter rechtsaf over een fietspad het Bossche Broek in.

(2) Dat het Bossche Broek onbebouwd is gebleven heeft niet alleen iets te maken met de moeilijke bodemgesteldheid, maar ook met het strategische belang daarvan. Vanaf de stadswallen van 's-Hertogenbosch was een vrij schoots- en zichtveld nodig. Tijdens een aanval op de stad kon het Bossche Broek onder water worden gezet. Het ontoegankelijke moeras was een natuurlijke verdediging. In 1629 gelukte het Frederik Hendrik bij het Beleg van 's-Hertogenbosch de stad in te nemen, met de hulp van ir. Leeghwater, die een reeks van ingrijpende waterstaatkundige maatregelen nam.

U passeert een bord 'verboden voor alle verkeer' en een roodwitte slagboom. Vanaf hier volgt u de wit-rode markering van het Vierstromenpad. Fietspad langs het water blijven volgen, een asfaltweg naar rechts negeren en op een driesprong waar het fietspad rechtdoor gaat, gaat u met de bocht naar rechts, een asfaltweg. Het eerste graspad rechts en na 100 meter (let op!) linksaf via een overstapje een pad dat door het weiland voert. U passeert een klaphek en vervolgt het graspad rechtdoor met aan uw rechterhand een houtsingel. Langs een houten slagboom komt u uit op een geasfalteerd fietspad en gaat rechtsaf. Nogmaals een roodwitte slagboom passeren en het fietspad steeds blijven volgen in de richting van een drukke snelweg. Het fietspad gaat twee keer onder de snelweg door en daarna opnieuw het fietspad rechtdoor langs de Dommel blijven volgen. Ter hoogte van een boerderij, aan uw rechterhand, 'Oud Herlaer', en voordat het fietspad Kooibroek gaat heten, linksaf, een onverharde weg op met aan weerszijden eikenbomen langs een bord 'verboden voor auto's en motoren.'

(3) In de 11e eeuw zijn de landerijen in dit gebied door de kerk in leen gegeven aan Dirk van Herlaer, die Out Herlaer heeft gesticht. Latere leenmannen van dit geslacht vestigden zich op Nieuw Herlaer en Haenwijk. De kastelen zijn op donken gebouwd. De donken zijn omgeven door een stelsel van dijkjes, die de kastelen tegen hoge waterstanden moesten beschermen. Ook de Patersberg en Sterrenbosch zijn donken. Nieuw Herlaer, bij de Dommelbrug in Halder, werd gebouwd in de 14e eeuw. In 1791 is het kasteel afgebroken, alleen de 16e-eeuwse toren werd gespaard. Het kasteel is vervangen door een buitenhuis. Haenwijk is vermoedelijk een jachtslot uit de 16e eeuw, behorend tot Out Herlaer. Het eigenlijke kasteel is in de 19e eeuw afgebroken. Tot in de tweede helft van de vorige [19e] eeuw stroomde de Dommel voor Haenwijk langs. Door wijziging van de stroom ligt het slot nu een eind van de Dommel af.

Het pad gaat met een bocht naar rechts en loopt als een hoger gelegen dijk eerst tussen de weilanden door en verderop het bos in. Hierna neemt u het eerste pad rechts het bos weer uit, een karrenspoor. U passeert aan uw linkerhand een houten schuilhut.

(4) De schuilhut 'Robin' is gemaakt van 'Robinia pseudo Acacia', een Europese hardhoutsoort die geen verduurzaming behoeft. Toch is ter verfraaiing en extra bescherming de hut behandeld met lijnolie. De hut biedt plaats aan acht personen

en er zijn twee banken en een vaste tafel in aangebracht. Wandelaars kunnen prettig toeven op deze markante plek. De bouw van deze rustplaats is een initiatief van de Stichting Buiten Bewust Zijn (073-6220739/6135230). De schuilhut is gefinancierd door het Stadsgewest 's-Hertogenbosch, de Nederlandse Spoorwegen en de Stichting Lange-Afstand-Wandelpaden.

Op een kruising bij het voetbalveld van de 'Pleinse boys' rechtdoor een asfaltweg, Wolfsdreef. Op een driesprong met Vogelenzang rechts aanhouden. Aan het eind voor een boerderij linksaf en direct aan de rechtse kant van de weg over een onverhard pad tussen de bomen door. Voor boerderij no. 45 gaat het pad verder als een hoger gelegen karrenspoor naast de asfaltweg. Bij de volgende boerderij heet het pad Hemelrijkstraat. Waar het pad op de asfaltweg uitkomt iets verder linksaf, Brandsestraat. Na 50 meter een drukke verkeersweg oversteken en vrijwel direct rechtsaf, nog steeds Brandsestraat. Op een viersprong linksaf, Horziksestraat. Ter hoogte van de boerderijen nr. 3 en 4 gaat u even naar rechts om een onverhard fietspad over een dijk te volgen. Het pad gaat met een bocht naar rechts en passeert aan uw rechterhand enkele wielen. De Donksestraat kruisen en het fietspad (nu met gravel) blijven volgen. Aan het eind bij een kapelletje linksaf. Na 50 meter rechtsaf, Poeldonksedijk. U passeert aan uw rechterhand opnieuw enkele wielen en blijft de slingerende dijk steeds volgen. De dijk komt bij herberg 'De Poeling' (op woensdag gesloten) uit op een voorrangsweg. Hier linksaf, Poeldonk. De Dungense Brug over de Zuid-Willemsvaart oversteken en via het fietspad en verkeerslichten de dubbele verkeersweg oversteken richting Rosmalen. Bij fietswijzer 907/15 linksaf richting Rosmalen. Bij fietswijzer 907/14 rechtdoor richting Rosmalen, een fietspad blijven volgen. Na het kruisen van een kanaal heet de weg Beusingsedijk. U komt uit bij eetcafé/cafetaria 'De Fuik' (op dinsdag gesloten) en steekt via het fietspad linksaf de weg over. Het fietspad naar links volgen en rechtdoor, Oude Bossche Baan, een asfaltweg (zie voor 21-km-variant bij * aan het einde van de routebeschrijving). Na 800 meter (let op!) rechtsaf over een greppel het bos in. Vrijwel direct daarna op kruising met een ander bospad rechtdoor. Een breed karrenspoor omzoomd door eiken voert tussen de weilanden door in de richting van een verkeersweg. Fietspad, verkeersweg en parallelweg oversteken en rechtdoor een halfverhard pad langs een bordje 'Opengesteld', Wamberg.

(5) Landgoed De Wamberg met kasteel is in de 18e eeuw door de adellijke familie Van Rijckevorsel aangelegd, en is 150 ha groot. Alleen het park en het koetshuis zijn nog eigendom van de familie. Na de Tweede Wereldoorlog is het landgoed enigszins verwaarloosd. Momenteel probeert men zowel het landgoed als de tuin weer in de oorspronkelijke staat terug te krijgen.

Op driesprong rechtdoor en op een volgende driesprong bij boerderijen eveneens rechtdoor. Dit pad voert langs het erf van een boerderij en komt uit op een asfaltweg. Hier rechtsaf over een geasfalteerd fietspad. Waar de weg met een bocht naar rechts gaat en van naam verandert (Wamberg wordt Loofaert) linksaf de weg oversteken en een doodlopende weg in langs een

bordje 'opengesteld'. Op Y-splitsing voor een huis met een torentje links aanhouden. U passeert een houten slagboom en volgt een karrenspoor. Aan het eind (bij ontstentenis van een brug naar de overkant) voor het kanaal rechtsaf, een karrenspoor over een grasdijk en op asfalt linksaf de brug over en weer linksaf aan de andere kant van het kanaal terug. Het eerste pad rechtsaf (op de plek waar je anders via de burg het kanaal zou hebben overgestoken) en een ander pad kruisen. Nu rechtdoor het rechterpad omzoomd met bomen met aan uw rechterhand bouwland. Verderop loopt dit halfverharde pad aan weerszijden tussen de akkers door.

Het pad komt uit aan de rand van Rosmalen en gaat over in een klinkerweg, Wambergstraat. Aan het eind de Maliskampsestraat oversteken en rechtdoor over een tegelvoetpad langs de Milla de Kampenstraat. Bij voorrangsweg linksaf langs de linkerkant van de weg en daarna eveneens aan de linkerzijde de snelweg oversteken en rechtdoor over het fietspad richting Rosmalen-Oost. Op een kruising linksaf (u verlaat hier de wit-rode markering van het Vierstromenpad) en de eerste weg rechts, Sportlaan, een klinkerweg. De weg buigt met een bocht naar links en 50 meter verder gaat u tussen de sportvelden door rechtsaf richting station, een tegelfietspad. Dit komt uit op een ander asfaltfietspad; hier linksaf richting spoorwegovergang, waar zich ook het station van Rosmalen bevindt.

(6) Rosmalen komt als Rosmalla of Rosmella al in het jaar 815 voor. Het dorp is lang agrarisch gebleven. Tegenwoordig lijkt dit plaatsje zich steeds meer te ontwikkelen als forensenplaats. Het centrum van Rosmalen ligt ten noorden van de spoorlijn en van het station.

* Voor de 21-km variant (Peellandpad): asfalt blijven volgen tot de eerste asfaltweg links. Hier linksaf en meteen schuin rechts de dijk op. De oever van een grote plas volgen tot een stuw. Hier rechtdoor de brug over. Direct na de brug linksaf, weer over een grasdijk. Na een onderdoorgang van de autosnelweg A2 rechtdoor het pad blijven volgen. Bij een voetgangersbruggetje nog steeds rechtdoor, het water aan uw linkerhand houden. Nadat u de voetgangersbrug gepasseerd bent, blijft u de oever van de rivier de Aa volgen. Bij de volgende brug linksaf de brug over. Direct na de brug rechtsaf en het voetpad volgen. Een weg, de Merwedelaan, oversteken en een pad langs de Aa volgen. U komt bij een gebouw met een parkeerterrein. Hier gaat u linksaf het parkeerterrein over tot een weg. Daar rechtsaf. U volgt de weg met een bocht naar rechts. Bij een watertoren gaat u rechtdoor. Aan het eind van de weg gaat u bovenop de oude stadswal verder. Bij een kruising rechtsaf, Noordwal, en u blijft de stadswal volgen. Bij een brug gaat u rechtsaf de burg over. Meteen na de brug linksaf en u volgt een gravelpad. Bij de eerstvolgende brug gaat u linksaf de brug over. U volgt deze weg tot een ophaalbrug, daar rechtsaf langs de Zuid-Willemsvaart. Waar de weg een bocht naar links maakt, gaat u rechtsaf en weer over een ophaalbrug. Rechtdoor over de Oliemolensingel. Na 100 meter rechtsaf een oude draaibrug over. Over de brug naar links langs het water, Havensingel. De Havensingel blijven volgen tot de Wilhelminabrug. Hier rechtsaf, Stationsweg. U komt uit bij het NS-station van 's-Hertogenbosch.

Uitgave: 1996